

РОЗДІЛ 1. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА; ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ І ПРАВОВИХ УЧЕНЬ

УДК 34.03:796

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.75.1.1>

ДО ПИТАННЯ ПРАВОВІДНОСИН У СФЕРІ СПОРТУ (ПРЕДМЕТНІСТЬ СПОРТИВНОГО ПРАВА)

Балинська О.М.,

*доктор юридичних наук, професор
професор кафедри теорії права,
конституційного та приватного права,
Львівський державний університет внутрішніх справ
<https://orcid.org/0000-0002-0168-143X>*

Дубінська З.П.,

*доктор філософії у галузі права,
провідний консультант Управління молоді та спорту
Львівської обласної державної адміністрації
<https://orcid.org/0000-0001-8742-2983>*

Шевців М.Б.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії права,
конституційного та приватного права,
Львівський державний університет внутрішніх справ
<https://orcid.org/0000-0003-0023-2197>*

Балинська О.М., Дубінська З.П., Шевців М.Б. До питання правовідносин у сфері спорту (предметність спортивного права).

Сучасний спорт є унікальним феноменом, що поєднує в собі економічний, соціальний, культурний, політичний та інші виміри. Тож правове регулювання різноманітних за своїм змістом відносин, що виникають у сфері спорту, має важливе значення. Тому стаття зорієнтована на комплексне осмислення особливостей регулювання правових відносин у сфері спорту в рамках теоретико-правового підходу.

Частина суспільних відносин у сфері спорту не охоплюється правовим регулюванням. Трапляється, що державні чиновники у сфері спорту приймають необґрунтовані рішення, або ж не виконуються рішення суду. Це, зокрема, пов'язано ще й із тим, що зазвичай сфера спорту розглядається як неперіоритетний напрям. Саме тому можливо і бажано змінити підходи до правового регулювання суспільних відносин, посилити пріоритети фізичної культури і спорту в Україні та прийняти Спортивний кодекс як результат кодифікації нормативно-правових приписів у цій сфері.

Розвиток суспільних відносин у сфері спорту зумовлений здебільшого такими ситуаціями, коли правове регулювання не встигає за певними спортивними подіями, а також не завжди сприймає їх суспільно-політичне «забарвлення». Саме тому в цій сфері таким важливим є неухильне удосконалення законодавства, а також гармонізація законодавства з нормами міжнародного права. Частина суспільних відносин у сфері спорту не охоплюється правовим регулюванням. Трапляється, що державні чиновники у сфері спорту приймають необґрунтовані рішення, або ж не виконуються рішення суду. Це, зокрема, пов'язано ще й із тим, що зазвичай сфера спорту розглядається як неперіоритетний напрям. Саме тому можливо і бажано змінити підходи до правового регулювання суспільних відносин, поси-

лити пріоритети фізичної культури і спорту в Україні та прийняти Спортивний кодекс як результат кодифікації нормативно-правових приписів у цій сфері.

Ключові слова: спортивне право, статус спортсмена, правовідносин у сфері спорту, прагматичний підхід.

Balynska O., Dubinska Z., Shevtsiv M. On the issue of legal relations in the sphere of sports (subject of sports law).

Modern sport is a unique phenomenon that has damaged itself in economic, social, cultural, political and other dimensions. Therefore, the legal change of the relations that are diverse in content, which is developing in the field of sports, is of great importance. Therefore, the article is focused on a comprehensive understanding of the peculiarities of the regulation of legal relations in the field of sports within the framework of a theoretical and legal approach.

Part of social relations in the field of sports is not covered by legal regulation. It happens that civil servants in the field of sports make unfounded decisions, or court decisions are not accepted. This, in particular, is also connected with the fact that the actual field of sports is considered a non-priority direction. That is why it is possible and desirable to change approaches to the legal regulation of social relations, to strengthen the benefits of physical culture and sports in Ukraine, and to adopt the Sports Code as a result of the codification of regulatory and legal prescriptions in this area.

The development of social relations in the field of sports is due to much larger situations when legal regulation does not reach certain sports events, and also does not always perceive their socio-political "coloring". That is why in this area there is a steady improvement of the legislation, as well as the harmonization of the legislation with the norms of international law. Part of social relations in the field of sports is not covered by legal regulation. It happens that civil servants in the field of sports make unfounded decisions, or court decisions are not accepted. This, in particular, is also connected with the fact that the actual field of sports is considered a non-priority direction. That is why it is possible and desirable to change approaches to the legal regulation of social relations, to strengthen the benefits of physical culture and sports in Ukraine, and to adopt the Sports Code as a result of the codification of regulatory and legal prescriptions in this area.

Key words: sports law, legal relations in the field of sports, athlete status, pragmatic approach.

Постановка проблеми. Сучасні умови розвитку нормативно-правового регулювання суспільних відносин демонструють тенденцію до виокремлення нових галузей права в загальній системі права України. Це зумовлено збільшенням кількості відповідних правових приписів галузі-донора і розширенням нормативно-правового матеріалу навколо відповідних «ядер» новітніх галузей-реципієнтів, якими, як правило, виступають відповідні нормативно-правові акти – кодекси (рідше – відповідні закони). Цьому також сприяє розвиток міжнародно-правових відносин. До того ж, така ситуація дозволяє не лише по-новому моделювати правове регулювання суспільних відносин, а й забезпечує появу оригінальних правових конструкцій, які були неможливими без відповідного відокремлення й автономізації правового матеріалу. Водночас завдяки посиленню нормотворчості зазнають розвитку міжгалузеві інститути права, які належать до фундаментальних галузей права, однак з метою правового регулювання певних сфер життя об'єднуються у відповідні міжгалузеві інститути права.

Подібні процеси відбуваються в Україні щодо правових відносин у сфері спорту. Обсяг нормативного матеріалу зростає, приймаються нові джерела права, які стосуються питань фізичної культури і спорту, а відповідно, регулювання правових відносин у сфері спорту поступово вдосконалюється.

Сучасний спорт є унікальним феноменом, що поєднує в собі економічний, соціальний, культурний, політичний та інші виміри. Тож правове регулювання різноманітних за своїм змістом відносин, що виникають у сфері спорту, має важливе значення.

Проблематика даного дослідження зумовлена необхідністю комплексного осмислення особливостей регулювання правових відносин у сфері спорту в рамках теоретико-правового підходу. Ця потреба актуалізується збільшенням частоти виступів українських спортсменів на міжнародній арені (як за контрактом, так і в міжнародних спортивних змаганнях). Крім цього, залучення до сфери спорту поступово стає невід'ємним елементом життя пересічного громадянина: або через особисту участь у відповідних секціях, або через перегляд спортивних змагань. Значення і роль спорту поступово зростає, збільшується також перелік видів спорту. З огляду на це, дедалі більшого значення набуває потреба якісного нормативного регулювання відносин у цій сфері.

Таким чином, **мета статті** полягає в тому, щоб, вивчаючи правові відносини у сфері спорту з точки зору нормативної підсистеми загальної правової системи, окреслити, яке місце в ньому займає

спортивне право. Тобто – з’ясувати, чи це певна галузь права, чи залишається підгалуззю права, а чи становить міжгалузевий інститут права з певним динамічним предметом регулювання.

Стан дослідження. Питання врегулювання суспільних відносин у сфері спорту були предметом вивчення чималого кола науковців. Так, Г. Гаро і О. Кушнір вивчали стандарти у сфері спортивного права [1]; О. Лавренюк, аналізуючи систему національного законодавства у сфері спорту, констатував, що вона є «досить громіздкою, розгалуженою та недостатньо ефективною» [2]; М. Олійник та А. Скрипник розглядали спорт і фізичну культуру нарівні з туризмом – як об’єкти організації та управління [3]; С. Нікітенко спробував виокремити основні підходи щодо управління галуззю спорту [4]; О. Мозолевий висвітлював особливості керування освітою у сфері фізичної культури і спорту в Польщі [5]; А. Апаров розробив авторську концепцію спортивного права [6]; Г. Бордюгова вивчала вплив міжнародного спортивного права на формування національної галузі права «спортивне право України» [7]; О. Моргунов досліджував особливості функціонування системи джерел спортивного права [8]; І. Процик присвятив своє дослідження питанню уточнення термінології спортивного права [9]; М. Тіхонова вивчала можливість виокремлення спортивного права [10]; Р. Чередник розглядав особливості становлення спортивного права як комплексної галузі в правовій системі України [11].

Виклад матеріалу. Як видно, обсяг питань, які постають перед дослідниками регулювання правовідносин у сфері спорту достатньо широкий, тому існує необхідність здійснити комплексний підхід, щоб надалі була можливість забезпечити формування цілісної концепції такого регулювання.

Розпочати слід із визначення предмета правового регулювання. Так, О. Заярний і А. Куц визначають предмет регулювання спортивного права як «сукупність суспільних відносин, що виникають та реалізуються у процесі організації і формування спортивних команд, встановлення вимог до професійних спортсменів, а також при проведенні контролю за дотриманням спеціальних правил, регламентів» [12].

Інші дослідники визначають сферу регулювання спортивного права з урахуванням окремих аспектів, які можна розглядати як елементи спортивного права. Зокрема, до них відносять:

1. фізичну культуру і спорт;
2. засади державного управління фізичною культурою і спортом;
3. правове регулювання професійного спорту;
4. правове регулювання сфери студентського спорту;
5. правове регулювання дитячо-юнацького спорту;
6. правове забезпечення суспільних фізкультурно-спортивних об’єднань;
7. правовий статус спортсменів, тренерів та інших учасників спортивної діяльності;
8. правові аспекти організації та проведення спортивних змагань;
9. регулювання податкових відносин у сфері спорту;
10. право інтелектуальної власності у сфері спортивної діяльності;
11. а також варто додати міжнародне співробітництво у сфері спорту, олімпійське право, спортивний арбітраж, спортивне суддівство та спортивну відповідальність (відповідальність у сфері спорту) [13, с. 43].

До спеціальних ознак спортивних правовідносин відносять суб’єкт, об’єкт і зміст самих відносин. Тож доцільно говорити про елементи спортивних правовідносин, а не їхні ознаки. При цьому буде помилкою не включати в структуру спортивних правовідносин юридичний факт – ті конкретні умови, згідно з якими гіпотеза норми права пов’язує настання, зміну або припинення правовідносин. Очевидно, якщо говорити про правовідносини, вони починають діяти за певних умов у рамках механізму правового регулювання. Адже правила проведення змагань діють не самі по собі, а лише застосовуються в конкретному спортивному заході.

Доволі вичерпно проблему систематизації правових відносин у сфері спорту висвітлює Л. Заїченко, акцентуючи при цьому на їх динамічному характері [14], а також не оминаючи проблематику комерціалізації спортивних відносин в Україні [15].

Цікавим і децю нестандартним є підхід, за яким пропонується розглядати сферу спортивних суспільних відносин як специфічну «соціальну реальність», що виступає предметом регулювання спортивного права та спортивного законодавства» [16, с. 9]. Можливо, тут варто більше наголосити на окремому сегменті соціальної реальності, а не на її специфіці. Адже йдеться про окрему сферу життєдіяльності суспільства, спільнот (товариств) чи окремих осіб (спортсменів).

Так, А. Апаров визначає спортивні відносини як «специфічні суспільні відносини, що виникають у зв’язку з реалізацією фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності та розвиваються згідно з нор-

мами спортивного права і законодавства у цій сфері» [16, с. 10]. У цьому визначенні зберігається поєднання ознак і нормативних властивостей спортивного права (принципів) та спортивного законодавства (норм). Варто погодитися, що не можна визначати спортивні правовідносини через контекст спортивного права, а предмет спортивного права обмежувати виключно спортивними правовідносинами.

Водночас сама сфера фізичної культури і спорту, у рамках якої розгортаються спортивні відносини, висвітлюється через «фізичне виховання різних груп населення, масовий спорт, фізкультурно-спортивну реабілітацію, дитячо-юнацький спорт, спорт вищих досягнень, професійний спорт, олімпійський спорт тощо» [16, с. 10]. А це підтверджує підхід до розуміння спортивного права як міжгалузевого інституту права.

Очевидно, саме на підставі цього Л. Заїченко виділяє декілька типів спортивних правовідносин, зокрема:

1. правовідносини щодо створення і функціонування спортивних та фізкультурних організацій;
2. правовідносини, пов'язані з розробленням, запровадженням та застосуванням внутрішніх спортивних регламентів, правил та процедур;
3. правовідносини щодо здійснення державного контролю за дотриманням установлених нормативних приписів у сфері спорту та застосування передбачених санкцій;
4. відносини реалізації фізкультури і спортивної діяльності на громадських та господарсько-правових засадах;
5. відносини, пов'язані із участю спортсменів у спортивних заходах та спортивних організаціях;
6. відносини, пов'язані з державним фінансуванням спортивної та фізкультурної діяльності з огляду на їх суттєве публічне значення [15, с. 120].

Така класифікація цілком об'єктивна, однак було б доречно доповнити її відносинами, що пов'язані з юридичною відповідальністю у сфері спорту, відносини у сфері професійного спорту тощо.

Крім цього, видається доречним підійти до типології правовідносин і через інститути спортивного права. Відповідно, за інститутами спортивного права спортивні правовідносини можуть бути класифіковані на:

- 1) правове регулювання державного фінансування спортивної та фізкультурної діяльності;
- 2) правове регулювання засад державного управління фізичною культурою і спортом;
- 3) правове регулювання професійного спорту;
- 4) правове регулювання сфери студентського спорту;
- 5) правове регулювання дитячо-юнацького спорту;
- 6) правове забезпечення суспільних фізкультурно-спортивних об'єднань;
- 7) правовий статус спортсменів, тренерів та інших учасників спортивної діяльності;
- 8) правові аспекти організації та проведення спортивних змагань, участь спортсменів у спортивних заходах та спортивних організаціях;
- 9) регулювання податкових відносин у сфері спорту;
- 10) право інтелектуальної власності у сфері спортивної діяльності;
- 11) міжнародне співробітництво у сфері спорту;
- 12) олімпійське (та паралімпійське) право;
- 13) спортивний арбітраж та спортивне суддівство;
- 14) спортивна відповідальність (відповідальність у сфері спорту);
- 15) правове регулювання створення і функціонування спортивних та фізкультурних організацій;
- 16) розроблення, запровадження та застосування внутрішніх спортивних регламентів, правил та процедур;
- 17) здійснення державного контролю за дотриманням установлених нормативних приписів у сфері спорту та застосування передбачених санкцій;
- 18) здійснення фізкультурної і спортивної діяльності на громадських та господарсько-правових засадах;
- 19) меценатство у сфері спорту;
- 20) гральний бізнес у сфері спорту (тоталізатор) [13, с. 47].

Здійснюючи аналіз суб'єктів спортивних правовідносин, А. Апаров розглядав їх як особу чи сукупність осіб, які беруть участь у спортивній діяльності та наділяються при цьому спортивним законодавством певними суб'єктивними правами та юридичними обов'язками [16, с. 10]. Варто звернути увагу, що це визначення передбачає дві умови: по-перше, участь у фізкультурно-оздоровчій і спортивній діяльності, по-друге, певні права та обов'язки на основі спортивного законодавства. Загалом підтримуючи такий під-

хід, треба водночас уточнити, що означає «бере участь» у цьому контексті: як спортсмен, тренер, глядач, адміністратор чи інша особа, яка так чи інакше причетна до певних заходів чи підготовки до них.

Так, А. Апаров до суб'єктів спортивних правовідносин відносить спортсменів, споживачів спортивно-видовищних заходів (глядачів, уболівальників), організаторів спортивних заходів, державних органів і муніципальних установ. Але при детальному аналізі цього питання він дещо розширює цей перелік і наводить такий: «різні спортивні заклади (спортивні клуби, спортивні школи, школи вищої спортивної майстерності, центрів олімпійської підготовки тощо); громадські організації фізкультурно-спортивної спрямованості; міжнародні організації у сфері фізичної культури і спорту; організатори фізкультурно-оздоровчих або спортивних заходів; професійні спортсмени та спортсмени-аматори; споживачі фізкультурно-оздоровчих та спортивних послуг і заходів (уболівальники, глядачі тощо); органи державної влади тощо» [16, с. 11]. Розвиваючи цю ідею, мабуть, необхідно систематизувати перелік суб'єктів спортивних правовідносин, беручи за основу певні ознаки: скажімо, за державною приналежністю (національні та міжнародні), за правовим статусом (фізичні та юридичні особи), за функціональною спрямованістю (споживачі спортивних послуг та ті, хто їх надає), за характером участі в спорті (первинні та вторинні суб'єкти) тощо.

Натомість Л. Заїченко як суб'єктів спортивних правовідносин розглядає особливості спортивних клубів. При цьому він доволі влучно зазначає, що центральною особою у сфері спорту є спортивна організація як юридична особа, яка має відокремлене майно, може від свого імені набувати майнові та особисті немайнові права і мати обов'язки, бути позивачем і відповідачем у суді тощо. Відповідно, основними суб'єктами сфери фізичної культури і спорту мають стати спортивні клуби, що можуть бути за своєю організаційно-правовою формою підприємствами або громадськими організаціями в частині здійснення ними комерційної діяльності, комерціалізації спортивних послуг. Значущим також, є виділення ролі спортсмена як суб'єкта спортивних правовідносин, адже саме спортсмен-професіонал займає особливе місце в системі суб'єктів спортивної та фізкультурно-оздоровчої діяльності, який реалізовує свою професійну правоздатність у формі приватного підприємця, а також може мати трудові відносини з тренерами, лікарями, надавати відповідні спортивні послуги тощо [15, с. 121-122]. Таким чином, дослідник намагається відповісти на запитання про те, якими є роль і місце окремого спортсмена та спортивного клубу як суб'єктів спортивних правовідносин.

З огляду на це, варто погодитися із цим дослідником, що дуже важливим є питання комерціалізації професійної спортивної діяльності через «створення спортивних клубів, які є суб'єктом організації діяльності спортсменів-професіоналів, статути котрих передбачають той чи інший вид діяльності відповідно до рішень його засновників» [15, с. 122].

До того ж, відносини між суб'єктами у сфері спорту зумовлені об'єктами спортивних правовідносин, до яких належать «ті чи інші конкретні матеріальні й нематеріальні блага, з приводу яких виникають, змінюються та припиняються правовідносини між суб'єктами спортивного права» [16, с. 11]. І тут особливе місце А. Апаров відводить саме нематеріальним благам, що створюються та існують завдяки фізкультурно-оздоровчій та спортивній діяльності. До таких, наприклад, він відносить «ділову репутацію спортивного клубу чи спортсмена, спортивно-видовищні блага, що задовольняють відповідні потреби населення та спортсменів тощо» [16, с. 11].

Досліджуючи правове регулювання суспільних відносин у сфері спорту, не можна обійти увагою також іноземні дослідження. Йдеться, зокрема, про дослідження А. Льюїса та Дж. Тейлора (Lewis A., Taylor J.) «Спортивне право та практика» [17], працю М. Джеймса (James M.) «Спортивне право» [18], а також однойменну розвідку С. Гардінера (Gardiner S. and others), підготовлену в колективі з іншими авторами [19]. Згадані праці ставлять за методологічну основу прагматичний підхід, згідно з яким спортивне право має цінність не саме по собі, а лише як інструмент вирішення конкретних юридичних проблем у сфері спорту. І, відповідно, головне завдання дослідників спортивного права – пропонувати відповідні засоби та інструменти для їх вирішення.

Цікавим у цьому контексті є також дослідження Т. Девіса (Davis T.), яке власне розкриває зміст прагматичного підходу до визначення спортивного права в США. Він зауважує, що розуміння того, що вибір сфери життєдіяльності суспільства, до якої можна віднести спортивне право, залежить від того, хто практикує, досліджує чи пише про нього [20, с. 242]. Таким чином, він звертає увагу саме на практичні аспекти правозастосування норм, що регулюють спортивні правовідносини. Іншими словами, він демонструє, що обсяг і структура спортивного права (як інституту чи галузі) залежить від тих завдань, які воно покликане вирішувати.

Не менш актуальним у дослідженнях правовідносин у галузі спортивного права є питання щодо системи джерел спортивного права. Так, зазвичай сюди включають Конституцію України, закони України «Про фізичну культуру і спорт», «Про антидопінговий контроль у спорті», «Про підтримку олімпійського, паралімпійського руху та спорту вищих досягнень в Україні», «Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів», «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» тощо.

Також у цьому контексті варто розглядати підзаконні акти, зокрема постанови Кабінету Міністрів, державні програми у сфері спорту, накази Міністерства молоді та спорту. Окреме місце займають міжнародно-правові акти у сфері спорту та фізичної культури (Кодекс спортивної етики, Кодекс спортивного арбітражу). Частина з цих актів належать до так званого «м'якого права» (soft law), норми якого мають рекомендаційний характер, але з плином часу набувають обов'язкової сили як загальновизнаний стандарт. Ще одну групу джерел спортивного права становлять акти самоврядних спортивних організацій (як результат корпоративної правотворчості). Особливу роль у розвитку джерел спортивного права в Україні відіграють стратегічні документи, такі як, наприклад, Стратегія розвитку спорту та фізичної активності до 2032 року.

Наступним важливим питанням дослідження правового регулювання суспільних відносин у сфері спорту є юридична відповідальність за правопорушення у сфері спорту. Саме наявність унікального характеру покарань за такі правопорушення дозволяє підкреслити особливий характер спортивного права. До таких санкцій, для прикладу, відносять «дискваліфікацію гравця, обмеження участі в матчах, турнірах, виключення спортивної команди (клубу) зі складу галузевих об'єднань, турнірів, змагань чи обмеження такої участі» [12]. Особливість таких покарань була чітко продемонстрована після виявлення Всесвітнім антидопінговим агентством (World Anti-Doping Agency – WADA) масових випадків допінгу російськими спортсменами під час Олімпіади 2014 року в Сочі. Водночас треба згадати про не зовсім зрозумілу цьогорічну позицію Міжнародного олімпійського комітету щодо заяв України, пов'язаних із можливим бойкотом Олімпіади-2024 [21]

Окремі вчені наполягають на тому, що «сучасна державна політика та регулювання в галузі фізичної культури і спорту передбачає приведення всього масиву «спортивних» нормативно-правових актів у струнку систему з урахуванням розуміння спортивного права як самостійної галузі права» [10, с. 28].

Своєю чергою, для спортивного права характерний особливий правовий режим регулювання, який розглядається як такий, що «набуває форми правового режиму фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності» [16, с. 12].

Отже, розвиток суспільних відносин у сфері спорту зумовлений здебільшого такими ситуаціями, коли правове регулювання не встигає за певними спортивними подіями, а також не завжди сприймає їх суспільно-політичне «забарвлення». Саме тому в цій сфері таким важливим є неухильне удосконалення законодавства, а також гармонізація законодавства з нормами міжнародного права. Частина суспільних відносин у сфері спорту не охоплюється правовим регулюванням. Трапляється, що державні чиновники у сфері спорту приймають необґрунтовані рішення, або ж не виконуються рішення суду. Це, зокрема, пов'язано ще й із тим, що зазвичай сфера спорту розглядається як неперіоритетний напрям. Саме тому можливо і бажано змінити підходи до правового регулювання суспільних відносин, посилити пріоритети фізичної культури і спорту в Україні та прийняти Спортивний кодекс як результат кодифікації нормативно-правових приписів у цій сфері.

Висновки. Вивчення підходів до дослідження правовідносин у сфері спорту дозволяє стверджувати, що спортивне право як об'єкт досліджень користується популярністю, і обсяг таких досліджень зростає. Однак залишається поза межами дослідження саме роль і місце спортивних правовідносин, їх взаємозалежність із системою права та системою джерел права загалом та з їх окремими складовими елементами.

Підсумовуючи, можна виділити декілька підходів до спортивного права:

1. розуміння спортивного права як галузі законодавства. Цей підхід характерний для радянського періоду правознавства. Однак цей підхід не відповідає на питання щодо місця спортивного права в системі права, не концентрується на його зовнішній формі. При цьому ігнорується питання щодо місця спортивного права в системі права. Питання поступового переростання спортивного законодавства в систему джерел спортивного права потребує додаткового дослідження.
2. Оцінка спортивного права як галузі права або комплексної галузі права. Основна вада цього підходу – це неспроможність чітко визначити предмет і метод цієї галузі права. Крім цього, міжгалузевий характер норм, які входять до спортивного права також потребує детального опису.

3. сприйняття спортивного права як міжгалузевого інституту права, який має складну функціональну структуру. Саме цей підхід обстоюється на основі даного дослідження правовідносин у сфері спорту. Йдеться про те, що норми права об'єднуються в межах певної сфери (галузі) – в цьому випадку спорту, а їх зміст і кількість визначаються в межах інститутів права, що належать до різних фундаментальних галузей, але водночас регулюють правові відносини в цій сфері (спорту).

Список використаних джерел:

1. Гаро Г.О., Кушнір О.О. Спортивне право: огляд національного законодавства і міжнародних стандартів. URL: https://protocol.ua/ua/sportivne_pravo_oglyad_natsionalnogo_zakonodavstva_i_mignarodnih_standartiv/
2. Лавренюк О. Проблеми правового регулювання відносин у сфері спорту. *Юридичний вісник*. 2018. № 4. С.100–104.
3. Олійник М.О. Скрипник А.П. Правові основи організації та управління фізичною культурою, спортом і туризмом в Україні. Харків: Харківський державний інститут фізичної культури, 2000. 292 с.
4. Нікітенко С. В. Державне управління фізичною культурою і спортом в Україні. Історіографія проблеми. *Стратегія і тактика державного управління. Збірник наукових праць*. 2019. Вип. 1–2. С. 102–111.
5. Мозолев О.М. Управління розвитком освіти в сфері фізичної культури і спорту з польського досвіду. *Żbiór artykułów naukowych*. Zakopane, 2016. С. 7–10.
6. Спортивне право України: навч. посіб. для студ. внз / А. М. Апаров. Київ: Істина, 2012. 518 с.
7. Бордюгова Г.Ю. Міжнародне спортивне право як основа для формування національної галузі права «Спортивне право України»: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.11. Київ, 2009. 19 с.
8. Моргунов О.А. Поняття та система джерел спортивного права. *Форум права*. 2011. № 2. С. 624–629.
9. Процик І.Р. Термінологія спортивного права. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2010. № 675. С. 171–177.
10. Тихонова М.А. До проблеми виокремлення спортивного права. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2011. Вип. 52. С. 22–29.
11. Чередник Р.В. Становлення спортивного права як комплексної галузі в правовій системі України. *Актуальні проблеми політики: Збірник наукових праць*. Одеса: Фенікс, 2011. Вип. 42. С. 272–279.
12. Заярний О.А., Куц А. В. Спортивне право в Україні. Ознаки самостійної галузі. *Юридичний Вісник України*. 2011. №50 (17–23 грудня). С. 14.
13. Дубінська З.П. Особливості регулювання правовідносин у сфері спорту в Україні: теоретико-правовий підхід: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі 081 – Право. Львів, 2021. 216 с.
14. Заїченко Л.І. Систематизація суспільних відносин у сфері фізкультури та спорту (господарсько-правовий аспект). *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія: *Економічна теорія та право*. 2012. № 4(11). С. 103–111.
15. Заїченко Л.І. Комерціалізація спортивних відносин: завдання господарсько-правового забезпечення. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2013. № 3(14). С. 120–126.
16. Апаров А. М. Концепція спортивного права: огляд ключових аспектів. *Вісник ОНУ ім. І.І. Мечникова*. Серія: *Правознавство*. 2017. Т. 22. Вип. 1(30). С. 6–19 с.
17. Lewis A., Taylor J. Sport: Law and Practice. Bloomsbury Professional, 2014. 1966 p.
18. James M. Sports Law Red Globe Press. 2017. 466 p.
19. Gardiner S. and others. Sports Law. 2011, Routledge. 656 p.
20. Davis T. What Is Sports Law? *Marquette Sports Law Review*. 2001. P. 211–244.
21. Погроза бойкотом – порушення олімпійського руху. URL: <https://suspilne.media/373316-pogroza-bojkotom-porusenna-olimpijskogo-ruhu-mok-se-raz-visloviv-poziciu-sodo-zaav-ukraini-u-konteksti-olimpiadi/>.